

Tallinna Õismäe Gümnaasiumi kursusekava

<u>Kursuse nimetus:</u> Ühiskonna majandamine. Maailma areng ja maailmapoliitika	<u>Kursuse järjenumber:</u> 2 GYMN_ÜHISKONNAÕPETUS_2
<u>Õppeaine:</u> ÜHISKONNAÕPETUS	<u>Klass:</u> 12. klass
<u>Eesmärgid:</u> Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased sotsiaalse kirjaoskuse: teadmised, oskused, väärtused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Õppeaine eesmärk on luua eeldused kodanikuidenteedi ja ühiskonna sidususe tugevdamiseks, aktiivse kodaniku kujunemiseks, toetada dialoogivalmiduse ja respekti kujunemist maailma erinevalt mõistvate inimeste vahel, samuti õpilase enese teadlikkust maailmavaatelistes küsimustes. Gümnaasiumi ühiskonnaõpetusega taotletakse, et õpilane: 1) mõistab, väärtustab ja kaitseb inimõigusi ja põhivabadusi; austab demokraatia põhimõtteid ja demokraatlikke väärtusi, järgib üldtunnustatud käitumisreegleid, on seaduskuulekas; 2) määratleb ennast Eesti, Euroopa ja maailmakodanikuna, teadvustab oma kohustusi ja vastutust kodanikuna; toetab oma käitumisega ühiskonna, kultuuri ja looduskeskkonna jätkusuutlikku arengut ning kavandab teadlikult oma tulevikku; 3) austab enda ja teiste inimväärikust, suhtub eelarvamusteta ja lugupidavalt kõigisse inimestesse ning arvestab nende erivajadusi; 4) mõistab ja austab oma ja teiste rahvaste kultuuri väärtuslikkust, erinevaid maailmavaatelisi tõekspidamisi (v.a inimsusevastased) ning saab aru kultuuride dialoogi tähendusest ja vajalikkusest; 5) märkab, uurib ning seostab ühiskonnas toimuvaid protsesse ja arengut ning aitab võimaluste piires probleemidele lahendusi leida; 6) omandab majandusliku mõtlemise alused ning oskuse toimida turumajanduse tingimustes; 7) põhjendab ning kaitseb oma seisukohti ja valikuid argumenteeritult ning suudab osaleda arutelus ja väitluses; oskab eristada emotsionaalseid ja poliitiliselt kallutatud hinnanguid objektiivsest tõest; austab igaühe õigust isiklikule arvamusel ja sõnavabadusele; 8) hangib eesmärgipäraselt ühiskonnaalast teavet erinevatest allikatest, suudab seda tõlgendada, üldistada, kriitiliselt hinnata, talletada ja edastada, järgides seejuures autoriõigust; 9) valib sobivad ja loovad meetodid, et teostada ideid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ja ressursside adekvaatsele hindamisele ja tegevuse tulemuste prognoosile ning on kooskõlas püstitatud eesmärkidega.	
<u>Õppesisu ja -tegevus:</u> 3. Ühiskonna majandamine Õpitulemused Kursuse lõpul õpilane: 1) on omandanud ülevaate nüüdisaegse majanduse toimimisest ja erinevatest majandussüsteemidest; 2) iseloomustab riikide majandusliku suhtlemise põhimõtteid; 3) väärtustab säästva majanduse põhimõtteid; 4) tunneb tarbija ning ettevõtja rolli ühiskonnas, mõistab nende ühis- ja vastandlikke huve; 5) tunneb maksupoliitikat, selle mõju üksikisikule ja ühiskonnale, väärtustab maksude maksmist kui kodaniku ja ettevõtja panust ühiskonna heaolusse; 6) teab oma võimalusi ja oskab käituda tööturul; mõistab elukestva õppe olemust ja vajadust; 7) oskab leida majandusalast teavet, kasutada selle töötlemiseks asjakohaseid statistilisi meetodeid ning esitada tulemusi suuliselt, visuaalselt ja kirjalikult;	

8) tunneb töösuhteid, ettevõtlust ning intellektuaalse omandi kaitset reguleerivaid olulisemaid õigusakte;

9) teab ja kasutab kontekstis mõisteid majandusressurs, turumajandus, segamajandus, makromajanduspoliitika, fiskaalpoliitika, rahapoliitika, ühishüve, SKT, inflatsioon, tarbijahinnaindeks, import, eksport, proportsionaalne ja progressiivne tulumaksusüsteem, otsene ja kaudne maks, sotsiaalkindlustusmaks, töötuskindlustusmaks, brutopalk, netopalk, varimajandus, ümbrikupalk, tööturg, tööhõive, tööpuudus, töjõupuudus, aktiivsed ja passiivsed tööturumeetmed, heitunu, innovatsioon, tööstusomand, autoriõigus, indikaatiivne ostukorv, tarbijakaitse, tööandja, töövõtja, toll, Euroopa ühisturg, euro.

Õppesisu

Riik ja majandus

Ühiskonna majandusressursid ehk tootmistegurid. Looduslikud ressursid, kapital, inimressursid. Ettevõtlikkus. Majandussüsteemid. Majanduse sektorid, nende arengutrendid. Ettevõtlus.

Riigi roll majanduse korraldamises. Euroopa Liidu roll Eesti majanduses. Euro. Majandusarengu tsüklilisus. Väliskaubanduse piirangud.

Makromajanduslikud põhinäitajad: sisemajanduse kogutoodang, eelarvetasakaal, inflatsioon, tarbijahinnaindeks. Impordi-eksporti tasakaal. Riigi välisvõlg.

Fiskaalpoliitika. Riigieelarve. Maksukoormus. Maksud.

Tööturg ja hõive

Töjõud ja mitteaktiivne rahvastik. Tööturg. Rollid tööturul. Tööhõive. Tööpuudus, töjõupuudus. Hõivepoliitika Eestis ja Euroopa Liidus. Aktiivsed ja passiivsed tööturumeetmed. Tööränne. Tööseadusandlus.

Ettevõtlust, töösuhteid ja intellektuaalse omandi kaitset reguleerivad olulisemad õigusaktid.

Tarbimine ja investeerimine

Üksikisik turumajanduskeskkonnas. Vajadused, võimalused ja tarbimiskäitumine. Ostukorv. Laenu, laenuriskid. Tarbijakaitse. Investeerimine, aktsiad. Pensionifondid.

4. Maailma areng ja maailmapoliitika

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) teab tähtsamaid globaalprobleeme ja tunneb kaasvastutust nende lahendamise eest;

2) iseloomustab nüüdismaailma põhiprobleeme ja arengutendentse; osaleb ühiskonna arengu aruteludes ning mõistab rahvusvaheliste kodanikualgatusprojektide tähtsust probleemidele osutamisel ja nende lahendamisel;

3) analüüsib poliitiliste konfliktide põhjusi ja tagajärgi ning pakub konfliktide ületamiseks argumenteeritud lahendusi;

4) kasutab infotehnoloogiavahendeid infot otsides, tõlgendades ja vahendades, arvestades ning väärtustades autoriõigust;

5) tunneb humanitaarõiguse norme, nendest tulenevaid piiranguid ja kaitset; austab elu ja inimväärikust.

Õppesisu

Nüüdisaja maailma mitmekesisus ja rahvusvaheline suhtlemine

Maailma rassiline, rahvuslik ja religioosne mitmekesisus. Maailma arengu ebahütlus.

Rahvusvahelise suhtlemise põhimõtted ja viisid. Vastuolud tänapäeva maailmas.

Riikidevaheline koostöö, vastuolude ületamise võimalused. Rahvusvaheline julgeolek ja koostööorganisatsioonid: G7, OECD, Euroopa Nõukogu, NATO, ÜRO.

Üleilmastumine.

Globaalprobleemid, lahenduste otsingud.

Humanitaarõiguse põhimõtted ja olemus; rahvusvahelise humanitaarõiguse rikkumise juhtumid. Lapssõdurid.

Illegaalne immigratsioon ja põgenikud. Illegaalne kaubandus.

Õppetegevus

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingu teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt;
- 3) võimaldatakse õppida individuaalselt ja üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- 4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, raamatukogu, kohaliku omavalitsuse ja riigiasutused, ettevõtted, mittetulundusühingud, arhiivid, näitused, muuseumid.

Gümnaasiumi ühiskonnaõpetuse tundides kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: rollimäng, arutelu, diskussioon, väitlus, ajurünnak; ühistegevus ja vabatahtlik töö, projektõpe; referaadi, uurimistö, arvamustöö, õpimapi koostamine (viitamisreeglitega tutvumine, töö esitlemine jm); temaatilised mängud, nt tarbijakaitse; infootsing teabeallikatest (sh riigiportaalist www.eesti.ee) ja andmete töötlemine ning esitamine IKT võimalusi kasutades; statistika, allikate, sh juriidiliste tekstide ja kaardi analüüs; töölehtede täitmine; reklaami, teemakohaste filmide jms kriitiline analüüs; juhtumianalüüs, dokumendiplankide täitmine jm; õppekäigud, külalisesinejate kutsumine jne.

Õppetulemused:

Gümnaasiumi õpitulemused kajastavad õpilase rahuldavat saavutust.

Gümnaasiumi lõpetaja:

- 1) tunneb nüüdisühiskonna kujunemise põhijooni, struktuuri, valdkondi ja korraldust, mõistab poliitika toimetehhanisme ning oskab ennast ühiskonna arenguga suhestada;
- 2) tunneb ja väärtustab demokraatia põhimõtteid, inim- ja kodanikuõigusi; oskab kasutada „Eesti Vabariigi põhiseadust“, rahvusvahelisi õigusnorme ja õigusakte; järgib seadusi ning toimib oma õiguste ja kohustuste järgi;
- 3) iseloomustab riikidevahelise poliitilise, majandusliku ja kultuurilise suhtlemise põhimõtteid, nüüdismaailma põhiprobleeme ja arengutendentse, tunneb olulisi rahvusvahelisi organisatsioone ning mõistab oma rolli maailmakodanikuna;
- 4) on omandanud ülevaate nüüdisaegse majanduse toimetehhanismidest, oskab adekvaatselt määrata ja realiseerida oma karjäärivõimalusi ning otsida teavet omale sobivate eneserakendus- ja edasiõppimisvõimaluste leidmise kohta;
- 5) teab tarbijaõigusi ning oskab lahendada nendega seotud probleeme, käitub teadliku ja vastutustundliku tarbijana, analüüsib oma käitumise tagajärgi ning mõistab üksikisiku rolli globaalsel tasandil (kliimamuutus, õiglane kaubandus, ületarbimine jms);
- 6) määratleb end ühiskonnas oma võimalusi arvestades, tuleb toime turumajanduslikus ühiskonnas, osaleb aktiivselt ja vastutustundlikult ühiskonnaelus, sh kodanikualgatusprojektides, kaitseb oma huve ja õigusi, arvestades teiste inimeste õigusi, ning seisab vastu demokraatlike väärtuste eiramisele;
- 7) seletab ja kasutab kontekstis ühiskonnaõpetuse olulisemaid mõisteid, mõistab õigusteksti ning sotsiaal-majanduslikku teavet; oskab leida vajalikku infot, seda kriitiliselt hinnata, süstematiseerida ja kasutada ning luua uut teavet, väärtustades ja arvestades autoriõiguste kaitset.

Hindamine:

Ühiskonnaõpetuse õpitulemusi hinnates lähtutakse gümnaasiumi õppekava üldosa ning teiste

hindamist reguleerivate õigusaktide käsitlesest. Gümnaasiumi õpitulemused on määratud rahuldaval tasemel.

Hinnatakse ainekavas toodud õpitulemuste saavutatust: nii õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel. Kirjalikke ülesandeid hinnates arvestatakse eelkõige töö sisu, kuid parandatakse ka õigekirjavead, mida hindamisel ei arvestata. Aineteadmiste ja -oskuste kõrval antakse hinnanguid ka väärtuselistes ning hoiakulistes küsimustes. Väärtuste ja hoiakute hindamist võimaldavad rollimängud, juhtumianalüüsid ning rühmatöö.

Õpitulemuste saavutatuse kontrollimise vormid on mitmekesised. Hinnata saab arutlusoskust, teksti mõistmist, tööd erinevate allikatega (pildid, skeemid, tabelid, tekstid jms). Praktiliste tööde puhul ei hinnata mitte ainult tulemust, vaid ka protsessi käiku. Õpilase hoiakuid ja väärtusi saab mõõta vaatluse, õpilase antud hinnangute ja otsustuste ning juhtumianalüüsi alusel. Veel hinnatakse õpilaste probleemide nägemise ja analüüsi oskust.

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Õppematerjalid (õpikud, töövihikud, ülesannete kogud, CD-d, DVD-d, õppeprogrammid jt):

Õpik:

- Ühiskonnaõpetuse õpik gümnaasiumile, II osa. *Koostajad Heiko Pääbo, Maris Lauri, René Värk*. Maurus 2014

Internetimaterjal:

- **Kuidas töötada statistiliste interaktiivsete kaartidega?** [Statistilised interaktiivsed kaardid](#)
- **Riigiportaalide kasutamine ühiskonnaõpetuses** (G. Rohi) [Riigiportaalide kasutamine ühiskonnaõpetuses \(II-IV kooliaste\)](#)
- **Euroopa Liit.** <http://elvalikaine.tlu.ee/?wp=57>
- **Õppevara põhikooli ja gümnaasiumi ühiskonnaõpetuse tundides korrupsioonialaste hoiakute kujundamiseks.** [Õppematerjal: Noorte korrupsioonialaste hoiakute kujundamine](#)

Digitaalne õppematerjal korrupsiooni kohta on koostatud riiklikku õppekava silmas pidades ning on sobivaks lisamaterjaliks nii põhikooli kui ka gümnaasiumi ühiskonnaõpetuse tundides. Välja pakutud videomaterjal aitab õpetajal tunnis õpetatavat teema siduda Eestis reaalselt aset leidnud juhtumitega. Seeläbi on korrupsioonialased õppematerjalid kasulikud nii riiklikus õppekavas ettenähtud oskuste ning teadmiste õpetamiseks kui ka korrupsioonialase teadlikkuse tõstmiseks noorte seas. Kõnealuste juhtumite koos õpetajaga arutamine aitab õpilastel paremini mõista ühiskonnaõpetuse mõisteid ning samas edendada noorte teadlikkust korrupsioonist.

Õpitulemus: õppematerjali kasutamine tunnis aitab arendada riiklikus õppekavas määratletud üldpädevusi, nagu sotsiaalne pädevus, väärtuspädevus, suhtluspädevus ning

enesemääratluspädevus.

- **Gümnasium. Finantskirjaoskuse õppematerjalid. Tunnikava, harjutus.**
<https://koolielu.ee/waramu/view/1-c1b2b9e7-36fa-4407-be8a-6769498ca232>

Võrdsed võimalused õpingute jätkamiseks kõrgkoolis

Isikliku eelarve koostamine.

Õppelaen

Rahateemaliste võõrsõnade ristsõna

Säästmine ja kogumine

Tarbimisaen. Artiklid.

E-kaubandus

Rahvastiku vananemine ja pension

Investeerimine börsiaksiatesse

Arvelduskrediit

Tarbimisaen. Protsentaruutus

Kuidas hulgiost aitab säästa?

Rahvusköögid

Laen kolmeks aastaks

Palga arvutamine

Eluasemelaenu saamise võimalused: kaks näidislugu

- **Videofilm. Maksutarkus** <https://www.youtube.com/watch?v=Y6Se-45Zg6Y>

Filmis selgitatakse noortele töötamise ja töötasuga kaasnevaid maksukohustusi. Õppematerjal on mõeldud kasutamiseks igapäevases õppetöös, nähtud aitavad kinnistada töölehed õpilasele ja õpetajale.

<https://koolielu.ee/waramu/download?rid=1-02ef0cac-c3be-4dfb-8766-23fe90c31c0b&attachmentId=7093>

- **Videoklipid. Sooline võrdõiguslikkus.** <http://www.stereotyypp.ee/klipid>
- **Õppelaen.** <https://koolielu.ee/waramu/view/1-f8dde528-0df0-4969-bb72-2d1df82bb57e>

Arutelu, töö seadustekstidega Riigi Teataja elektroonilises keskkonnas, töölehe täitmine, juhtumite analüüs, väitlus dilemma lahendamiseks. Õppematerjal on valminud finantskirjaoskuse õppematerjalide projekti käigus. Õpetaja materjalid ja õpilase tööleht.

- **Maksud sinu taskus.** <http://www.sisekaitse.ee/maksumang/>

Finantsteemaline äpp "Maksud sinu taskus" aitab saada parema ülevaate, milliste maksudega erinevad osapooled on seotud ja millisel määral. Mängu tegelasteks on tudeng, ametnik, ehitaja, ettevõtja ja pensionär. Laadi alla App Store'ist või Google Playst kasutades otsingusõna „maksud taskus“.

- **Õpetlikud materjalid tarbija teadlikkusest**
TASE 2

Teema „Majandus ja ettevõtlus“, alateema „Mina ja majandus. Erasisikute laenud ja nende tagasimaksmine. Õpitava valdkonna ettevõtted, nende poolt pakutavad tooted ja teenused“.
Õppematerjali juurde võiks lisada Tarbijakaitseameti rubriigi „[Raha](#)“, [Tarbijakooli lehe](#) ja tunnikava „Ostud. Mäng tarbijaõigustest“.

Oluline teada:

- <http://laenatargalt.ee>
- <http://minuraha.ee/>
- <http://kool.minuraha.ee>
- <http://www.nasdaqomxbaltic.com/files/tallinn/bors/koolitus/Finantsaabits.pdf>

TASE 3-5

Teema „Majandus ja ettevõtlus“, alateema „Kiirlaenud“.
Õppematerjali juurde võiks lisada tarbijakaitseameti rubriigi „[Raha](#)“.

Oluline teada:

- <http://laenatargalt.ee/>
- <http://minuraha.ee/laen/>

Teema „Suhtlemise alused“.

Lisamaterjalina multfilm „[Juss mängib poodi](#)“